

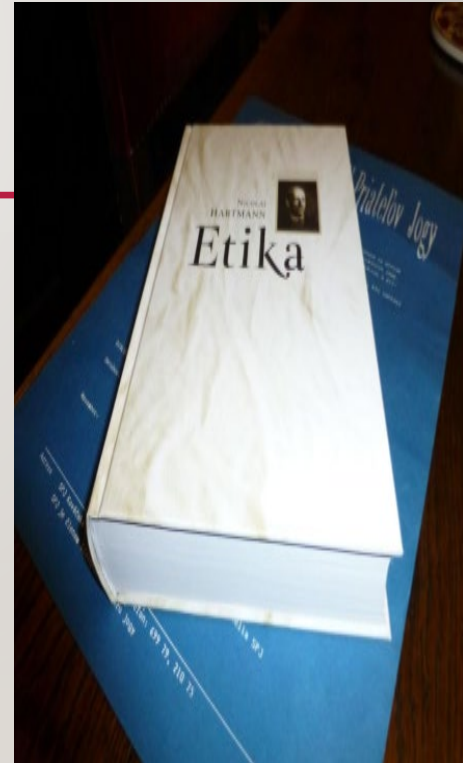
ETIKA

ETIKA PODĽA ARISTOTELA NESMERUJE K POZNANIU (GNÓSIS), ALE K JEDNANIU (PRAXIS)

SOŇA
ETAČNIKOVÁ

ETIKA

- Etika je v človeku ako prirodzená súčasť jeho „programového vybavenia“.
- Je niekoľko základných etických princípov, ktoré uvádza Pataňdžali v Joga sútrach.
- Dnes ale etika je filozofiou, vedou a právom. Je už príliš mohutná a vzdialená človeku.

-
- Definície
 - História
 - Aplikovaná etika
 - Ako cvičiť etické postoje
 - Klasická etika a joga
 - Bhagavadgíta a etika

ETIKA A MORÁLKA

- **Etika** - ethos– miesto, kde sa cítim ako doma, zvyk, mrav, obyčaj, spôsob myslenia, postoj - Aristoteles (384-322 p.n.l)– učenie o mravnosti
- **Morálka** – mór, móres – mrav, obyčaj, charakter
- **Moralitas** – veda o mravnosti – (pôvodne zaviedol Cicero (106 – 43 p.n.l.)
- **Morálka – mravnosť** Hegel (1770-1831) – vývoj ducha cez 3 stupne: právo, morálka mravnosť

Morálka – forma duchovného vedomia spoločnosti,

mravnosť – obyčaje, mravy, činy – praktické správanie

ETIKA AKO VEDA, PRAKTICKÁ FILOZOFIA

- Vzťah človeka k spoločnosti, k druhému človeku, k sebe samému, praktické návody ako sa správať z hľadiska morálnej hodnoty, čo je dobré a čo zlé, česť, dôstojnosť, spravodlivosť, nespravodlivosť, v čom spočíva ľudské šťastie, aký má život zmysel?????
- Obsah morálky – normy správania, motívy konania, morálne hodnoty,.. Príkazy a zákazy spolu so zdôvodňovaním prečo – teoretické uchopenie (etika sa spája s filozofiou ako vedou)

AKO SA ETIKA LÍŠI OD OSTATNÝCH DISCIPLÍN?

- Zaoberá sa vecami, ktoré nemajú príčiny v sebe, ale závisia od rozhodnutia jednajúcich (predmetom etiky nie sú veci večné, nemenné)
- Etika nemôže mať rovnakú mieru presnosti a prírodné vedy!!!!

4 ZÁKLADNÉ TYPY ETIKY

- **Meta etika** – teoretické pojmy, definície, morálne vlastnosti a ako sa dajú určovať ich pravdivé hodnoty
- **Deskriptívna** (komparatívna) etika – štúdium predstáv viery čo je a čo nie je morálne
- **Normatívna etika** – praktické určenia morálneho správania
- **Aplikovaná etika** – aplikuje všeobecné etické pravidlá, činnosti na špecifickú oblasť činnosti

REGULÁCIA MORÁLNEHO SPRÁVANIA

- Verejná mienka
- Svedomie – schopnosť človeka uskutočňovať morálnu sebakontrolu (racionálna a emočná zložka)

MORÁLKA – spoločenský jav s prvkami

- Morálne vedomie (city; normy, princípy - egoizmus a altruizmus, ideály; hodnoty-úcta, pravda, neubližovanie.....)

CNOSTI

- Morálne vzťahy – tvoria systém v spoločnosti a ľudia sa do nich „rodia“.
- Morálna činnosť – zodpovednosť, **vzťah cieľa a prostriedku**

RDEONTOLÓGIA, UTILITARIZMUS

FUNKCIE MORÁLKY

- Regulatívna – nie je podporená inštitúciami
- Hodnotiace - imperatívna - normatívna
- Poznávacia – nejde o pravdu, o poznanie, ale o nájdenie adekvátneho konania
- Orientačná – v ríši hodnôt, ktorá je správnejšia, humánnejšia
- Prognostická – želateľná línia správania (morálne intuitívna)
- Motivačná
- Informatívna/komunikatívna – vzájomne sprostredkovanie medzi ľuďmi, generáciami, kultúrami..
- Výchovná

ETICKÉ TEÓRIE

- Epikureismus
- Utilitarismus
- Deontológia
- Etika ctností
- Metaetika
- Kritický racionalizmus
-

HISTORICKÝ VÝVOJ MORÁLKY

(morálka sa mení, vyvíja spolu so spoločnosťou)

- **Grécke a rímske obdobie**

7 st. p.n.l. – filozofia, kedy mravné a kozmické zákony splývajú **Herakleitos**, **Demokritos** – morálne je to čo je prirodzené ľudské

Sokrates (469-399 pnl) mení filozofiu na etiku – mravnosť na základe rozumu prináša človeku **BLAŽENOSŤ**

ETIKA ŠĽACHETNOSTI – pre dobro celku

Platón (427-347 pnl) – analýza mravných pojmov a problematiky, predstava dokonalého sveta ideí – **IDEA DOBRA**

Aristoteles (384 322 pnl) – 1. systemizátor etiky, pokladal etiku za praktickú vedu, hľadal najvyššie dobro, stanovil cnosti rozumové a etické; etika hľadá najvyššie blaho pre jednotlivca/ politika pre celú obec/ obe sú však tesne spojené **ETIKA CNOSTI** – úlohou človek je dobre

HISTORICKÝ VÝVOJ MORÁLKY

- **Helénske obdobie**

Problém individuálnej mravnosti – ATARAXIA – duševný klud nezávislý od vonkajšieho okolia

Aristipsus – extrémny hedonizmus

- **Epikujejská etika** – prísne individuálne blaho jedinca, čo je najvyššie dobro a zlo (SLASŤ)
- **Stoická etika** – žiť zhodne s vlastnou prirodzenosťou (už nie so zmyslami) = žiť zhodne s rozumom s vesmírnymi zákonmi- racionálne zdôvodnený **mravný rigorizmus** (Seneca, Epiktetos, Marcus Aurerius Antonius)

STREDOVEKÉ OBDOBIE

- **Aurélius Augustinus** (354 – 430) – morálka je v závese za náboženstvom, BOH je vyšší ako blaho, jeho príkazy je potrebné prijímať a plniť bez ohľadu či sú pravdivé a humánne, len z dôvodu, že sú božské. Etika lásky, „teš sa z Boha, ale nevyužívaj ho; využívaj pozemské blahá, ale neteš sa z nich“. Ideál mníšstva ako najadekvátnejší spôsob naplnenia mravných úloh života.
- **Tomáš Akvinský** (1225 - 1274) – Aristotelovej etike dal rozmer morálneho ideálu kresťanského náboženstva, obsahuje ZLOŽITÝ SYSTÉM CNOSTÍ – platónovské (dobro, krásno, spravodlivosť a múdrosť) + aristotelovské (rozumové a mravné) + základné kresťanské cnosti.

NOVOVEKÁ ETIKA

mravnosť = objektívny zákon + subjektívny osobnostný fenomén

- **Thomas Hobbes** (1588 – 1679) – *morálka je súhrn noriem, ktoré podriaďujú konanie jednotlivcov spoločenskému záujmu. Ľudia sa musia všetkými možnými prostriedkami USILOVALI O MIER a kvôli tomuto cieľu sa vzdajú svojho prvotného nároku na všetko (aj morálky), morálka je nemysliteľná mimo štátu a spoločnosti, ktorá určuje kritériá pre odlišenie cnosti a zlej vlastnosti;*
- **Baruch Benedikt Spinoza** (1632 – 1677) – mravnosť je súčasť podstaty človeka, neexistuje absolútne dobro ani zlo, ETICKÝ RELATIVIZMUS proti *teologickému dogmatizmu, nespájal morálku s politikou a štátom. Úloha etiky je zbaviť sa „AFEKTOV“ a konať podľa svojej prirodzenosti, rozumu a správnom poznaní sveta. Poznanie (intuícia) je najvyššou cnosťou a konečným mravným cieľom.*

DEONTOLÓGIA VERSUS CONSEQUENTIALISM

- **Immanuel Kant** (1724 – 1804) – DEONTOLÓGIA - proti myšlienkam osvietenstva v oblasti etiky (nedefinovali čo je dobré a čo zlé, ale to čo je užitočné a škodlivé). Mravný je ten človek, ktorý si plní svoju povinnosť, aj keď mu to nie je príjemné a škodí mu to.

POVINNOSŤ (*to deo*) – mravné dobro sa podriaďuje povinnosti;

etické princípy sú abstraktné, večne existujú mimo čas, bez vzťahu k vonkajším faktorom.

- BHAGAVATGÍTA
- KONZEQENCIALIZMUS – Účel svätí prostriedky

UTILITARISMUS

- Etická teória, ktorá obhajuje, že správne (morálne) je také konanie, ktoré maximalizuje pozitívny efekt (výsledok):
 - princíp následkov KONZEVENCIONALISMUS
 - princíp užitočnosti (hodnotiť správnosť podľa užitočnosti)
 - princíp hedonizmu (slasť)
 - sociálny princíp (čo najväčšie šťastie čo najvyššiemu počtu ľudí)

ETICKÉ TEÓRIE 19. - 20. STOROČIA

- **J.S.Mill** (1806 – 1873) – **UTILITARIZMUS** – mravné je to čo prispieva k šťastiu človeka, rozšíril o podporu cudzieho šťastia, súcitu k druhým, mravné správanie všetkých je prospechom pre celú spoločnosť, sociálna povaha mravného citu
- **Sociologické etické teórie** - mravné javy sú javy spoločenské a dajú sa vedecky skúmať
- **Etika EXISTENCIONALIZMU** (existencia je akt nie stav)

J. P. Sartre (1905-1980) – VOL'BA, existencia je prechod od možnosti k skutočnosti, svet tvoríme my a pritom tvoríme sami seba, ANGAŽOVANŤ

- **NOVOPOZITIVIZMUS** (etika je pokus, aby sa kolektívne želania stali želaniami individuálnymi a naopak)

Bernard Russel (1872 – 1970) – METAETIKA- vytvára etický jazyk, etické pojmy a súdy bez vzťahu k mravnej skutočnosti

RACIONALIZMUS A KRITICKÝ RACIONALIZMUS

- **Kritický racionalizmus** - neučíme sa z poznatkov a porozumenia veciam, ale z chýb, existujúce poznatky postupne zlepšovať tým, že ukážeme, čo je v ňom chybné. Všetky vedecké teórie – hypotéza –overovanie – chyby- nové teórie. Etika nie je veda, pretože nemá racionálny základ, nemôžeme dokázať správnosť akéhokoľvek etického princípu vedeckým spôsobom.
- DIALÓG MEDZI ĽUĎMI, KTORÍ SÚ UŽ K NEMU PRIPRAVENÍ.

DISKURZÍVNA ETIKA

- Nemeckí filozofi **Karl-Otto APEL** a **Jürgen HABERMAS** - rozumové zdôvodnenie morálky prostredníctvom argumentov, diskusie medzi subjektami

Vo veku vedy, atómových zbraní a jadrovej energie môže mať konanie jednotlivca dôsledky pre celé ľudstvo a všetok pozemský život. **Etika, ktorá má platiť pre celé ľudstvo, sa podľa neho nemôže zakladať na inštitúcii, náboženstve a tradícii**, lebo tieto sú v rôznych národoch, spoločnostiach a kultúrach odlišné.

Na rozdiel od Kanta hľadá Apel najvyššiu inštanciu nie v rozume, ale v **spoločenstve rozumných ľudí** - diskusia rovnoprávnosť, solidárnosť, schopnosť diskutovať, rešpekt voči iným. Filozofické zdôvodnenie a následne praktické diskusie.

APLIKOVANÉ ETICKÉ TEÓRIE

- **Podnikateľská etika** (teoreticko-praktická)

Rieši etická princípy a morálne problémy súvisiace s podnikaním (jednotlivec, celé spoločnosti). **Základný konflikt – zisk – morálka** (ekológia, nezamestnanosť, sociálna spravodlivosť, bieda a bohatstvo, migrácia...)

Potreba zaviesť etické normy v podnikaní na všetkých úrovniach – medzinárodnej, národnej, v podnikoch, firmách aj na individuálnej úrovni.

AKADEMICKÁ INTERDISCIPLINÁRNA VEDA (ekonómia + filozofia + etika)

ETIKA VO VÝSKUMNEJ ČINNOSTI

- O čom, s čím výskum vykonávať
 - ľudské subjekty (zraniteľné skupiny), kmeňové bunky, embryá a plody, zvieratá, citlivé dáta, životné prostredie, ochrana a bezpečnosť výskumníkov, výskum v tretích krajinách, duálne zneužitie výsledkov...)
- Ako ho eticky vykonávať
 - Research Integrity/ Research Misconduct
 - Falzifikácia Fabrikácia Plagiátorstvo, QRP – pochybné výskumné praktiky
- ETICKÝ KÓDEX, ETICKÉ KOMISIE.....

KLASICKÉ ETICKÉ NORMY

- Desatoro

Som Tvoj Boh
Nevezmeš božie meno
nadarmo
Svät božie sviatky
Cti si otca svojho a matku svoju
Nezabiješ

Nezosmilniš
Nepokradneš
Nepreriekneš krivé svedectvo
Nepožiašaš manželku blízneho
Nepožiašaš majetok blízneho

- Jama, nijama

Ahimsa
Satja
Asteja
Aparigraha
Brahmacharya

Šauča
Santóša
Tapas
Svádhjája
Íšvara pranidhána

HATHA PRADÍPIKA O JAMÁCH

- Neubližovanie
- Pravdivosť
- Nekradnutie
- Zdržanlivosť, striedmosť
- Odpúšťanie
- Súcit
- Pokora
- Striedma strava
- Čistota
- Vytrvalosť

HATHA PRADÍPIKA O NIJAMÁCH

- Tapas (osobná disciplína)
 - spokojnosť
 - viera v Boha
 - charita
 - uctievanie Boha
 - počúvanie rozpráv o princípoch
- náboženstva
 - skromnosť
 - intelekt
 - Japa

ETIKA A HODNOTY V JOGE

- Postoje voči životným situáciám
- Postoje voči sebe pri sebazdokonaľovaní (svádhjája KTO SOM JA?)
- Úcta voči Íšvarovi (Stvoriteľ)
- Postoje voči druhým (napr. konanie „dobra“, štedrosť ai.)
- Dobro je pojem veľmi silne ovplyvnený kultúrou

Dobro napriek svojej relativite v joge má veľký význam a je chápané ako
DHARMA

život, ktorý sa sebou nesie karmické story

PRAX

- Najjednoduchšou praxou je začať s princípmi jamy
 - ✓ Sledovať naše reakcie na situácie v zrkadle jám (emočná purifikácia)
- Potom pokračovať Steiner-Popperovými cvičeniami.
- Disciplína hovoru
 - ✓ Či je to pravdivé
 - ✓ Či je to podstatné
 - ✓ Či plynie z dobrého úmyslu

PROF. PETER POPPER - vynikajúci znalec ľudskej psychiky („KNIHA VNÚTORNÝCH CIEST“)

- zhrnúť a zrozumiteľne sformulovať do formy cvičení mnohé výsledky *modernej psychológie* (praktické skúsenosti klinickej psychológie, rôznych psychoterapeutických metodík)
- metodickú podstatu všetkého, čo vytvorili *rôzne kultúry, duchovné smery a školy* (budhizmus, joga, kresťanské ezoterika, antropozofia, existencializmus) – zbavil ich rôznych vonkajších „náterov“, - racionálna vedecká psychológia.

POPPER - *praktické* cvičenia, ktoré rozvíjajú vnútorné sily človeka ku ktorým potrebujeme značnú *sebadisciplínu a vnútornú silu*.

Ideálny obraz ideálne vyrovnaného človeka?

- Dokáže úmerne svojmu talentu a schopnostiam produkovať, plniť svoje úlohy v štúdiu, práci i v povolanií.
- Dokáže sa dobre cítiť vo svete; dokáže sa tešiť zo života; dokáže mať pôžitok z možností ponúkaných životom: z jedla, práce, oddychu, lásky, kultúry.
- Dokáže nezničiť život druhých ľudí pri vytváraní svojej pohody, a svojich výkonov; aby sa toto všetko nedialo na úkor druhých; dokáže sa teda sociálne vyčleniť.

PSYCHOHYGIENA

(vedomá a podvedomá práca na sebe) s prvkami metód rozvoja osobnosti:

- rozvíjanie elementárnych psychických funkcií (sústredenie myslenia, rozvíjanie vôle, sebaovládanie pri vyjadrovaní citov a vášní, zameranosť na pozitíva, nestrannosť úsudkov)
- prehlbovanie sebakontroly a poznania ľudí rozvíjaním pozornosti a pamäti
- ošetrovanie našich dní, pozorným postojom k nim
- vedomá regulácia našich citov
- koncentrácia a meditácia
- afirmácia a príbuzné techniky

BHAGAVAD GÍTÁ (PIESEŇ UČITEĽA, BOHA)

- Bhagavad Gita najznámejšia Gítá Mahabharata (bhaga – vládnuť nad všetkými 10 zmyslami 5 kognitívne + 5 aktívne)
- Obsahuje učenie Krišnu Arjunu na bojovom poli Kurukshetra – dáva rady
- Krishna je inkarnáciou Vishnu, Arjuna je jeden z bratov rodiny Pandava
- Bhagavad Gita má 18 kapitol, 700 veršov a hovorí o rôznych typoch jogy, rozdelená do 3 blokov – karma joga, bhakti joga, džnana joga
- Bhagavad Gita je to klenot duchovnej indickej kultúry – kondenzovaná verzia Upanišád (4 matky Indie: Gayatri mantra, BG, Ganga, krava)

ETIKA V BHAGAVAD GÍTE

BHAGAVAD GITA má odporúčania týkajúce sa etiky v našom živote

- **Ahimsa** - neubližovanie – najdôležitejší princíp
- **Yajna** – obeť, služba, povinnosť – zdieľať výsledky našej práce s ostatnými. Každý čin by mal byť vykonaný ako yajna. Krišna neobhajaie útek z problému (nekonanie)
- Vzdať sa myšlienky, že len my určujeme čo, kde a ako budeme konať a uvedomiť si, že žijeme a konáme v prostredí ktoré nám určila karma a že toto limituje našu slobodu výberu (máme intuíciu, vnútornú inšpiráciu..)
- Vzdať sa lipnutia na výsledkoch našich činov (ako to ovplyvňuje druhých)

TYPY OF YAJNA – ZDIEĽANIE

- Brahmajajna – obeť pre vyššie učenie ostatných
- Vyjadriť vďaku silám okolo nás (makro and mikrokozmos)
- Vyjadriť vďaku rodičom a predkom
- Vyjadriť vďaku humanite (uctiť si neočakávaných hostí, charita)
- Vyjadriť vďaku všetkým živým aj neživým entitám
- Podávať informácie správnym spôsobom

ETIKA V BHAGAVAD GÍTE

- **Dharma** je podstata zmyslu spôsobu nášho života, cesta, ktorá nám dovoľí rásť do najlepšej podoby.
- Každý čin ak je vykonaný spravodlivo a správne je **dharma**.
- Rovnaké prijímanie výsledkov našich činov (či už úspechu alebo neúspechu) - **karma yoga**
- Konanie je nadradené „nekonaniu“ (čin – spôsob vnútornej purifikácie, je prirodzené konať)
- Ochota slúžiť komunite, plniť si povinnosť najlepšie ako vieš – konanie inšpirované vedomosťou
- Odpustenie, priateľstvo, súcit, vzdanie sa sebeckva a nenávisť, žiarlivosti, hnevu, lipnutia, **IGNORANCIE**

ROB DRUHÝM LEN TO, ČO CHCEŠ, ABY ONI
ROBILI TEBE

NESMIEŠ ZRADIŤ SVOJU POVINNOSŤ!!!!

DOSIAHNUŤ SEBAREALIZÁCIU A POKRAČOVAŤ PO CESTE URČENEJ
KARMOU/DHARMOU
A BYŤ PRÍKLADOM INÝM

- Symbolicky vyjadruje boj, ktorý nastáva, keď sa človek rozhodne ísť po ceste jogy
- Potrebné sa riadiť odporúčaniami jamy a nijamy,
- **AHIMSA** – kultivovať aj opačné myšlienky - nenásilie – násilie (napr. v asánach boj proti gravitácii, pranayama, meditácia)
- Učenie by malo byť ako slnko a nie ako vietor. Vietor otvára dvere silou, vchádza bez pozvania. Slnko svieti na verandu a vojde, len keď sa dvere otvorí a ono je pozvané.
- **Samskára sa stále krúti.** Pokoj nedosiahneš tým, že silou zastavíš na obvode koleso, ale tým, že sa postavíš do jeho centra a tu si schopný vidieť dobré aj v zlom a zlé v dobrom – jasné pochopenie pravdy.

ZDROJE

- Etika; PhDr. Mária Agafonová, CSc., TUKE, Katedra spoločenských vied, 2006
- Etika; G. M. Timčák, 2014
- Etika v Bhagavadgite; G. M. Timčák, 2019

ĎAKUJEM ZA VAŠU BDELÚ POZORNOSŤ

sonicka@joga.sk

Nie vždy praktizuj len to čo máš rád, ale aj to čo potrebuješ!

DISKUSIA

KATEGÓRIE ETIKY

- Dobro a zlo
- Svedomie (forma hodnotenia seba samého sebou samým)
- Česť a dôstojnosť (rešpekt spoločnosti k osobnosti a aj osobnosti k sebe)
- Spravodlivosť (subjektívna- neškodiť druhým; objektívna – politická, právna, sociálna, ekonomická)
- Zmysel života a šťastie